

LA IMATGE-RELIQUIARI DE SANT VALENTÍ DE L'ESGLÉSIA PARROQUIAL DE RIBES

MIQUEL SITJAR I SERRA

L'objectiu d'aquesta nota és servir d'ajut per a un coneixement més profund de l'orfebreria barroca i neoclàssica a la nostra comarca. Un primer pas consisteix en començar a catalogar alguna de les peces d'argent avui custodiades a l'església parroquial de Ribes¹. A partir d'aquest treball, i en estudis posteriors, es podrà anar cap a una anàlisi més àmplia, que abraçarà d'altres aspectes, com ara el social i l'econòmic².

PECES

1. Imatge-reliquiari de Sant Valentí

a. Dimensions: 26 cm. de llarg / 19 cm. d'ample.

b. Descripció: La base és una peanya circular doble. En la seva part inferior

1 Vull agrair les facilitats donades pel sagristà de la parròquia de Santa Maria de Ribes, Manel Navarro per a l'elaboració d'aquest treball.

2 Seria bo de començar a plantejar-se la qüestió de si l'església parroquial de Ribes, amb tot el seu organigrama de beneficis i confraries, vivia -en el segle XVIII-, una situació d'opulència inèdita al llarg de la seva història. En qualsevol cas, existeix una consciència generalitzada que el segle XVIII és una època d'esplendor general per a l'església. Cf. Antoni PLADEVALL, *Història de l'Església a Catalunya*. Ed. Claret, Barcelona, 1989, pàg. 142. Pel que fa a la situació religiosa de la Vall de Ribes, Cf. Enric MOLINÉ i COLL, "Les esglésies i capelles de la vall de Ribes a la segona meitat del segle XVIII i els sants que hi rebien culte" dins la XXVII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. Sant Joan de les Abadesses, 23 i 24 d'octubre de 1992. CIT. Sant Joan de les Abadesses, 1989, pàgs. 209-214.

3 Reliquia extreta del cos de Sant Valentí i col·locada aquí l'any 1789. Ba sa Angeli.

hi ha gravada la següent inscripció: *Reliquies (sic) sumpta ex corpore Sancti Valentini et hic collocata anno 1789. Ba SA Angeli (sic)*³. El sant va vestit de prevere, porta casulla, estola i cingol. La casulla, dividida pel que fa a ornamentació en tres bandes verticals i simètriques, repeteix sempre el mateix motiu decoratiu: unes flors amb quatre pètals. Al bell mig de la casulla, s'obre una finestreta ovalada, on hi ha exposat un os -suposada relíquia del sant-, per a la devoció dels fidels. El braç esquerre, lleugerament separat del cos, subjecta la palma, símbol del martiri. La idea de martiri té un reforç en una espasa, clavada al coll, cosa que a més indica que el sant morí degollat. El braç dret reposa plegat amb elegància sobre el pit. El cap erecte, malgrat la incisió de l'espasa, és coronat per un nimbe solar. El rostre presenta unes línies ben dibuixades i apersonades.

c. Comentari: La imatge de sant Valentí respon als trets iconogràfics típics de qualsevol figura de màrtir. L'austeritat en els detalls, més que una tendència artística, pot venir de l'escassetat de notícies relatives a aquest sant durant el segle XVIII. Cap text ribatà de l'època vincula al patró de Ribes al protector dels enamorats de la tradició anglosaxona. No podria ser d'altra manera, atès que el culte que l'església romana professa per aquest prevere està mancat de qualsevol referència a l'amor humà. L'únic element de la tradició pròpia de sant Valentí que aprofita l'artesa és la mort per espasa, ben coneguda en els relats dels Flors Sanctorum romans.

d. Autoria: Costa molt de trobar un mestre argenter que signi els seus treballs damunt les seves obres. La misteriosa inscripció BA SA ANGELI no correspon a cap abreviatura coneguda de tipus religiós. Podria, doncs, tractar-se de la signatura de l'autor, De fet, existeix un artesà anomenat Joan Angeli, que treballa l'any 1788 per a la catedral de Vic, en el projecte d'una imatge de plata de sant Pere⁴. L'època i la condició de Joan Angeli s'adiuen amb les de l'anònim orfebre de la imatge-reliquiari. S'obre, doncs, una línia d'investigació que esperem que doni alguns resultats.

e. Raó històrica: Sant Valentí és patró de Ribes des de l'any 1666 per un cúmul de casualitats, que feren que el jesuïta Jacint Piquer triés per a Ribes les relíquies d'aquest sant, només pel fet de tractar-se d'un màrtir dels primers

⁴ Cf *Diccionario de artistas de Cataluña, Valencia y Baleares*, dirigido por J. Ràfols. Barcelona, 1980, pàg. 41.

*Imatge-reliquiari de Sant Valentí,
objecte d'aquest estudi*

Detall de la cara

Fotografies de Josep Gib i Dordas

segles del cristianisme. La vila acollí com bonament va poder l'arribada del cos d'aquest màrtir. La parròquia va haver d'"acomodar lo altar de sant Joan"⁵ per encabir-hi l'urna amb el sant. És, doncs, evident que la parròquia de Ribes no tenia gaire capacitat organitzativa i, encara menys, espai per acollir un nou culte en el seu interior. S'ha d'esperar al segle XVIII, quan el progrés i l'augment de les rendes eclesiàstiques, que se'n deriva, permeten assumir la devoció per a aquest sant, que compta amb una confraria que vetlla pel seu culte. L'església és engrandida l'any 1781⁶ i s'embelleixen els altars. L'augment de la devoció i les noves possibilitats econòmiques generades per la confraria de sant Valentí devien motivar l'encàrrec de la imatge-reliquiari, objecte d'aquesta nota.

Aquesta imatge, més destinada a la devoció de la reliquia que a la seva exposició en un altar, és només un petit testimoni de la riquesa que va atresorar la parròquia de Ribes durant el segle XVIII. En futurs estudis, intentarem reconstruir una part del tresor de l'església ribatana, que les circumstàncies històriques no han permès que ens arribés.

⁵ En breu, apareixerà publicat de nou el text de l'arribada de les relíquies de sant Valentí a Ribes.

⁶ Cf. Jaume BOFILL i POCH, *Núria, Ribes y Alt Llobregat (1883-1884)* dins Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalana, Barcelona, 1888, pàg. 73.